Ortaokullarda Covid 19 Pandemi Döneminde Mali Kaynak Gerektiren İhtiyaçların Giderilme Durumları

Asiye TOKER GÖKÇE
Kocaeli Üniversitesi

Halim POLAT
Kocaeli Üniversitesi

Özet

Bu çalışmada Covid 19 pandemisi döneminde ortaokul müdürlerinin okula ilişkin mali kaynak gerektiren ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu ihtiyaçları gidermek için geliştirdikleri çözüm yollarının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Araştırma, nitel paradigma ekseninde durum çalışması şeklinde desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma gurubunu amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt ve kolay ulaşılabilir örneklem yöntemiyle ortaokullarda görev yapmakta olan 15 okul müdürü oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilmiş, elde edilen veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırmada Covid 19 pandemi döneminde ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçlar beş başlık altında toplanmıştır. Bunlar temizlik ihtiyaçları, yardımcı personel ihtiyaçları, fiziksel ihtiyaçlar, donatım, bilişim ve donanım ihtiyaçları ve kırtasiye ihtiyaçlarıdır. Ayrıca okul müdürleri bu ihtiyaçlarını, MEB, hayırsever vatandaşlardan alınan bağışlar, çeşitli sanayi ve ticari kuruluşlardan alınan yardımlar, yerel yönetimlerden alınan yardımlar, ders dışı kültürel ve sosyal faaliyetler gibi farklı gelir çeşitleriyle karşılamaya çalışmaktadırlar. Okul müdürleri ortaokullarda finansal sorunların çözümü için sosyal ve kültürel ders dışı faaliyetlerin artırılmasını, öğrenci velileriyle ve çevreyle iyi ilişkiler kurulmasını ve müdürlerin liderlik rol ve becerilerini iyi sergilemesi olarak ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid 19 pandemisi, mali kaynak sorunları, eğitim finansmanı, ortaokul, müdür

Giriş

Yakın tarihte yaşanan bilimsel devrimler, bilgi ve teknolojideki hızlı gelişmeler eğitim sistemlerinin tüm dünyada sorgulanmasını gerektiren değişimlere yol açmıştır. Bu süreçte eğitim sistemlerinin uygulama alanı olan okullar değişime yeterli ölçüde uyum sağlayamamış, okulların sorunları giderek derinleşmiştir. Bu geçiş aşamasında karşılaşılan sorunlar için yeni çözüm yolları aranırken öngörülmeyen Covid 19 pandemisinin ortaya çıkması eğitim sistemlerini ve okulları hem kuramsal hem de uygulamaya dönük farklı kaynak arayışlarına yöneltmiştir.

2020 yılında ortaya çıkan Covid 19 pandemisiyle mücadele amacıyla ilk zamanlarda 102 ülkede okullar kapatılmış ve 900 milyon öğrenci (OECD, 2020) uzaktan eğitime geçmiştir. Pandeminin baş göstermesinin ardından Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) çalışmalara başlamış; 23 Mart 2020'de Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden ve Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumunun bazı kanalları üzerinden, ilk ve orta dereceli okullar için yayınlayacağını duyurmuştur. Okullarda eğitimin uzaktan yürütülmesi, okul yöneticilerine yeni sorumluluklar yüklemiş; dolayısıyla bu dönem okulun diğer paydaşlarından daha çok okul yöneticilerini etkilemiştir. Okul müdürleri daha önce deneyimlemediği bir durumla karşılaştığı için pandemiye hazırlıksız yakalanmış; bunun verdiği acemilikle, ortaya çıkan krizi yönetmeye çalışmıştır. Okul müdürleri, belirsiz ve rahatsızlık veren zamanlarda rutin problem çözme yeterliliğinin fazlasına sahip becerilerle donatılmış olması gerekli görülen kişilerdir. Bu nedenle, birer okul lideri olarak, okul liderleri, kriz durumlarında hızlı, dikkatli ve öngörülü davranmalıdır (Kavrayıcı ve Kesim, 2020; Netolicky, 2020). Dolayısıyla okul müdürlerinin okulun her gereksinimini etkili bir biçimde gidermeye yönelik eylemleri gerçekleştirecek yeterliliğe sahip olması gerekir. Bu bağlamda okulun eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütülmesinde, insan ve finans kaynaklarının temini, okul müdürlerinin birincil görevleri arasındadır. Söz konusu kaynakların sağlanmasında ve eğitim-öğretimin yürütülmesinde eğitim öğretim malzemeleri, temizlik, teknik malzemeler, bina bakım ve onarımına ilişkin giderler, karşılanması gereken giderler olarak okul müdürlerinin karşısına çıkmaktadır.

Türkiye'de okulların normal koşullarda bile devletten aldığı ödeneğin yetersizliği nedeniyle okul müdürleri okulun giderlerini karşılamada sıkıntı yaşamaktadır (Gökçe ve Uslu, 2018). Diğer yandan, pandemi döneminde okulların giderleri oldukça artmıştır. Pandemi döneminde okullarda hijyen koşullarının sağlanması ve sağlıklı bir öğrenme ortamının sağlanması için; temizlik malzemeleri, dezenfektan ve mekanizmaları, uyarı levhaları, maskeler, maskeler için özel kapaklı çöp kovaları, Bakanlık kapsamında yürütülen "Okulum Temiz" projesi kapsamında gerekli iş sağlığı ve güvenliği giderleri ve en önemlisi bu koşulların sağlanması amacıyla temizlik görevlisi temin etmek, okullara fazladan mali yük getirmiştir. Üstelik pandeminin 13 Mart 2020 tarihi ile 6 Eylül 2021 tarihine kadar yüz yüze eğitime ara verildiği dönemde, okulların tekrar açılmasını sağlamak için verilen mücadelenin en zorlu zamanlarında okulun en önemli gelir kaynağı olan kantin kira bedelleri de ortadan kalkmıştır. Böylece okul müdürleri kaynak arayışında daha çaresiz kalmıştır.

Sosyo-ekonomik bakımdan gelişmiş çevrelerde bulunan okulların mali gider bütçeleri okul-aile birliği tarafından karşılanırken (Kayıkçı, 2014), ekonomik olanakları kısıtlı ailelerin çocuklarının yer aldığı okullarda mali kaynak bulma rolü okul müdürlerinin çabasına ve okulun sosyal çevresinin vicdanına kalmıştır. Liselere Bakanlık tarafından doğrudan ödenek gönderilmesi okul müdürlerine halihazırda bir bütçe sağlamaktadır. Böylece, okul müdürleri okulun giderlerinin bir kısmını bu yolla karşılamaktadır. Ancak ortaokullara gelen ödenekleri harcama yetkisi il ve ilçe milli eğitim müdürlüklerindedir (Karakütük, Özbal, ve Ulutaş, 2019). İl ve ilçe milli eğitim müdürlükleri, komisyonlar kurarak, ödeneğin okulun hangi giderleri karşılayacağını belirlemektedir. Ancak bu ihtiyaçlar okullara sorulmamakta ya da sabit liste oluşturularak, her okul için öncelikli olmaktan uzak ihtiyaçlar karşılanmaktadır. Ortaokuldaki müdürlerin bu ödeneği kendi tahsis mekanizmasıyla kullanma yetkisi bulunmamaktadır. İlkokullarda ise öğrencilerin yaşının küçük olması nedeniyle velilerin okul ile bağının daha güçlü olmasının ve okul-aile birliğinin, sınıf anneliği sisteminin de etkisiyle, mali kaynak gereksiniminin karşılanma durumu daha iyi yürütülmektedir. Bu bağlamda, ortaokul müdürleri, bütçe bakımından eğitim sistemindeki en mağdur yöneticiler konumundadır.

Okul müdürlerinin mali kaynak arayışlarına ilişkin alanyazında çeşitli araştırmalar mevcuttur (Hoşgörür ve Arslan, 2014; Kayıkçı ve Akan, 2014; Özer, Demirtaş ve Ateş, 2015; Gökçe ve Uslu, 2018; Zoraloğlu, Şahin ve Fırat, 2004). Ancak ortaokul müdürlerinin pandemi döneminde mali kaynak gerektiren ihtiyaçları ve bu ihtiyaçları giderme yollarına ilişkin yapılmış bir araştırmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın bu yönüyle alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada Covid 19 pandemisi döneminde ortaokul müdürlerinin okula ilişkin mali kaynak gerektiren ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu ihtiyaçları gidermek için geliştirdikleri çözüm yollarının ortaya koyulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Pandemi döneminde ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçlar nelerdir?
2. Ortaokullarda görev yapmakta olan müdürlerin, pandemi döneminde okulun mali kaynak gerektiren ihtiyaçlarını giderme yolları neler olmuştur?
3. Ortaokullarda görev yapmakta olan müdürlerin, pandemi döneminde okula mali kaynak sağlama konusunda diğer okul müdürlerine önerileri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırmada, nitel araştırma modellerinden durum çalışması uygulanmıştır. Durum çalışmasının nasıl ve niçin sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinlemesine incelemesine olanak veren araştırma yöntemi olduğunu söylemek mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırma örneklemi üzerinde yapılan uygulama sonucunda ortaya çıkan durumun derinlemesine incelenebilmesi açısından durum çalışması, etkili bir araştırma modeli olarak görülmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 yılında Bursa ilinin Osmangazi, Nilüfer ve Yıldırım ilçelerinde görev yapan 15 ortaokul müdürü oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi ve ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örneklemesinde araştırmacı araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmak için yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Çalışma grubunun oluşturulmasında başvurulan ikinci örnekleme yöntemi ise ölçüt örnekleme yöntemidir. Bu örnekleme yönteminde, araştırmada daha önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bireylerin örnekleme dahil edilmesidir. Burada sözü edilen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmaya katılan okul müdürlerinin pandemiden önce de okul müdürlüğü deneyimine sahip olması koşulu katılımcıların tamamının en az 5 yıllık müdürlük deneyimine sahip olması ölçütünü gerektirmiştir. Katılımcılar 60, 58, iki tanesi 56, 55, iki tanesi 52, iki tanesi 50, 47, 45, 43, iki tanesi 40 ve 38 yaşlarındadır. Okul müdürlerinin yöneticilik kıdemleri ise 20, üç tanesi 18, 15, iki tanesi 14, iki tanesi 12, 11, iki tanesi 10, iki tanesi 8 ve 6 yıl şeklindedir. Araştırmanın ortaokullarda gerçekleştirilmesi nedeniyle tüm okul müdürleri branş öğretmenidir. Araştırmaya katılan okul müdürlerinden 5 tanesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, 2 tanesi Beden Eğitimi, 2 tanesi Türkçe, 3 tanesi Sosyal Bilgiler, İngilizce, Bilişim ve Fen Bilimleri branşlarındandır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada görüşme verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış bir görüşme formu yoluyla elde edilmiştir. Görüşme formunda yer alan sorular ilkin taslak olarak hazırlanmış olup ardından Eğitim Yönetimi alanında iki uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşlerinin ardından gerekli düzenlemeler yapılarak, görüşme formuna son hali verilmiştir. Formun pilot uygulaması yapılmış; uygulama sonucunda görüşme sorularının doğru algılandığı ve araştırmanın amacına hizmet ettiği görülmüştür. Araştırma grubuna seçilen okul müdürleri ile randevu alınarak, onların

istedikleri yerde görüşülmüştür. Bu görüşmeler 25-40 dakika yüz yüze gerçekleşmiştir. Her bir katılımcının söyledikleri, görüşmeci tarafından olduğu gibi not edilmiştir.

Veri toplama formunda katılımcılara araştırmanın amacı çerçevesinde; "Covid 19 pandemisi döneminde ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçlar", " Covid 19 pandemi döneminde okulun mali kaynak gerektiren ihtiyaçlarını giderme yolları" ve "Covid 19 pandemi döneminde okula mali kaynak sağlama konusunda diğer okul müdürlerine öneriler" sorulmuştur.

Verinin Çözümü ve Yorumlanması

Yapılan görüşme kayıtları araştırmacılar tarafından bilgisayar ortamında, yaklaşık 16 sayfalık bir görüşme metnine dönüştürülmüştür. Araştırmada elde edilen nitel veriler içerik analizi kullanılarak çözümlenmiştir. Bu doğrultuda, öncelikle oluşturulan metin birkaç kez okunarak kodlamalar yapılmıştır. Büyüköztürk ve diğerleri (2015) içerik analizini, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik biçiminde tanımlamaktadır. Bu bağlamda, her bir alt amaca yönelik verilen cevaplar kendi içlerinde ayrı ayrı kategoriler haline getirilmiştir. Analiz sırasında katılımcıların isimleri gizli tutulmuştur. Bu nedenle her bir katılımcıya numara verilmiştir. Bulgular da bu numaralarla ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular, analizleri ile birlikte uzman görüşüne sunularak değerlendirmesi istenmiştir. Bunun sonucunda elde edilen bulgular çalışmada sunulmuştur. Araştırmanın inandırıcılığı ve güvenirliği artırmak amacıyla görüşmeler sırasında elde edilen verinin bir bölümü, doğrudan alıntılanarak metin içinde sunulmuştur.

Bulgular

Ortaokul Müdürlerinin Covid 19 Pandemisi Döneminde Mali Kaynak Gerektiren İhtiyaçlarına Yönelik İfadeleri

Araştırmanın birinci alt probleminde ortaokulların koronavirüs pandemisi döneminde mali kaynak gerektiren ihtiyaçlarına bakılmıştır. Veri analizi sonucunda; temizlik ve hijyen ihtiyaçları, donatım, bakım ve onarım gibi fiziksel ihtiyaçlar, yardımcı personel ihtiyacı, kırtasiye ihtiyacı, bilişim ve donanım ihtiyaçları olmak üzere beş ana ihtiyaç belirlenmiştir.

Veri analizi sonucunda ortaya çıkan okul ihtiyaçlarının kategorilere göre dağılımı Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1.

Ortaokulların Covid 19 Pandemi Döneminde Mali Kaynak Gerektiren İhtiyaçları

Kategori	İhtiyaçlar	f
Temizlik ve hijyen	Deterjan, dezenfektan, sabun, yüzey temizleyici, çamaşır suyu, yer parlatıcı, çöp kovası, çöp poşeti, paspas, el bezi, tuvalet kağıdı, çekpas, temizlik kovası, temizlik fırçası, temizlik mopu, dezenfektan makinesi gibi ihtiyaçlar	15
Yardımcı personel	Eğitim öğretim dışında kalan yardımcı personel.	12
Fiziksel (Donatım, bakım ve onarım)	Boya, boya fırçası, boya için işçilik ücreti, kapı kolu, pano, piriz, pencere camı ve pencere fitili, yeni açılan derslik ve ünitelerin donanımı, elektrik, su ve doğalgaz sistemlerinin bakım ve onarımı.	10
Bilişim ve donanım	Bilgisayar, bilgisayar parçaları, yazıcı, projeksiyon makinesi, projeksiyon makinesinin bakım ve tamiri, projeksiyon perdesi, ses sistemi ve mikrofon.	7
Kırtasiye	Fotokopi kâğıdı, fotokopi makinesi, fotokopi makinesini bakım ve onarımı, toner, tahta kalemi, tebeşir, toplu iğne, raptiye, ataç, zımba teli, muhtelif dosyalar, sınıf defterleri, diğer evraklar için defterler.	7

Tablo 1'de görüldüğü gibi, Covid 19 döneminde ortaokullarda mali kaynak gerektiren ihtiyaçlar beş ana başlıkta toplanmaktadır. Analiz sonucuna göre, onbeş katılımcının tamamı temizlik ve hijyen malzemesi temin etmede güçlük yaşandığını vurgulamıştır. Yine on iki ortaokul müdürü Covid 19 pandemi döneminde artan hijyen ve temizlik faaliyeti nedeniyle yardımcı personel yetersizliği konusunda sorun yaşadığını vurgulamıştır. Okullardan bazılarının kadrolu hizmetlisi olsa bile sahip olunan yardımcı personel pandemi döneminde artan temizlik ve hijyen uygulamalarında çok

yetersiz kalmıştır. Özellikle ikili eğitim yapan okullarda sabahçı gurup okuldan ayrıldıktan sonra yapılması gereken temizlik yapılamamıştır. Öğlenci gurup geldiğinde ise sabah kullanılan sınıfların hijyenlerinin yeterli düzeyde sağlanmadan öğlen gurubu öğrenciler aynı sınıfları havalandırarak kullanmıştır. Ayrıca bu şartları iyileştirmek için okulun kendi bünyesinde işe aldığı yardımcı personel okula ciddi bir mali yük oluşturmuştur. Okul-aile birliği bünyesinde çalıştırılan ve sigortası da ödenen yardımcı personelin aylık okul için maliyetinin 7500 TL olduğu düşünüldüğünde yıllık ciddi bir maliyet ortaya çıkmaktadır. Okul müdürleri bu maliyeti karşılamada zorlandıkları için ya yeterli sayıda yardımcı personel çalıştıramamakta veya çalıştırsa bile yardımcı personelin giderlerini karşılamada zorlanmaktadır. Okul müdürlerinin okulun ihtiyaçlarını belirttikleri ifadelerden bazıları Tablo 2'de yer almaktadır:

Tablo 2.

Katılımcıların Covid 19 Pandemisi Döneminde Mali Kaynak Gerektiren İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri

Katılımcı	Görüşmelerden alınan ifadeler
Müdür 3	Ders programının pandemi döneminde çok sık değişmesi bize en büyük yükü getirdi. Yeni program almak zorunda kaldık.
Müdür 5	Okulun bakım ve onarımı çok zorladı bizi. Kapı kolları kırıldı. Camlar kırıldı. Akıllı tahtalar bozuldu durdu. Elektrik tesisatı konusunda büyük sıkıntı yaşadık.
Müdür 9	Pandemi boyunca doğalgaz tesisat sıkıntısı yaşadık. Okulun 12 derslikten oluşan bir bloğu hiç ısınamadı. Özel eğitim sınıfına elektrikli ısıtıcı aldık.
Müdür 10	Bilgilendirme afiş ve tabloları, uzaktan eğitim sürecinde kullanılmak üzere imkanı olmayan öğrenciler için bilgisayar, internet, kamera bunlar da ayrı bir ihtiyaç kalemiydi.
Müdür 12	Pandeminin ortaya çıktığı ilk başlarda sudan çıkmış balık gibiydik. Temizlik malzemelerine yoğunlaşırken, uyarı levhaları, işaretler asmamız, yapıştırmamız istendi. İlçe milli eğitim müdürlüğü bizden okulun girişine el dezenfektan makinesinin bırakılmasını ve bunu makinenin de meslek liselerinden ücret karşılığında alınmasını istedi.
Müdür 14	Temiz okul projesi için ben de borçlananlardanım. Daha sonra ödedik ama hem eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmek hem yetersiz personelle okulu bu hastalık döneminde temiz tutmak aşırı stresliydi.
Müdür 15	Çay ocağında ve mutfak kısmında tamamen tek kullanımlık malzemeye geçilmek zorunda kalındı. Ayrıca çöp poşetleri daha sık değiştirildiğinden okul bütçesine ek bir yük daha binmiş oldu.

Katılımcıların araştırmanın ilk problemine yönelik ifadelerine bakıldığında ortaokullarda mali yük gerektiren ihtiyaçların Covid 19 pandemisi döneminde daha da çok derinleştiği görülmektedir. Temizlik ve hijyen malzemeleri, yardımcı personel, bakım, onarım ve donatım gibi ihtiyaçlar ya da kırtasiye giderleri okullara daima mali yük getirmiştir. Ancak bu ihtiyaçların düzeyi ve kalemi pandemi döneminde oldukça artmıştır. Rutin olarak alınan temizlik malzemelerine dezenfektan ve dezenfektan makineleri eklenmiştir. Sınıflardan hep var olan çöp ve geri dönüşüm kovalarının "Okulum Temiz Projesi" kapsamında pedallı olması istenmiştir. Bilişim ve donanım ihtiyaçları her zaman olmuşken pandemideki uzaktan eğitim ve EBA destek noktası adı altında evinde uzaktan eğitim ihtiyacını karşılayamayan öğrencilerin fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik açılan bilişim teknolojileri derslikleri başlı başına bütçe gerektirmiştir. Sadece pandemi dönemine özgü ihtiyaç kalemleri ortaya çıkmıştır.

Ortaokul Müdürlerinin Covid 19 Pandemisi Döneminde Mali Kaynak Gerektiren İhtiyaçlarını Giderme Yollarına Yönelik İfadeleri

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin, ortaokul müdürlerinin Covid 19 pandemisi döneminde okul ihtiyaçlarını giderme yollarının neler olduğu irdelenmiştir. Veri analizi sonucu ortaya çıkan kategoriler; MEB, veli, çevre okullar, yardım kuruluşları, sosyal faaliyetler, okul içi ve yönetim olarak belirlenmiştir.

Analiz sonunda ortaokulların sadece elektrik, su, doğalgaz ve internet parasının devlet tarafından karşılandığı tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, katılımcıların bulunduğu okulların fiziksel ihtiyaçlarını, kırtasiye ihtiyaçlarını,

temizlik ihtiyaçlarını, bilişim ve donanım ve yardımcı personel ihtiyaçlarını altı farklı kaynaktan karşılamaya çalıştıkları belirlenmiştir. Bu kaynakların Şekil 2'de ortaya çıkan kategorilere göre dağılımı Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3.

Ortaokul Müdürlerinin Covid 19 Pandemi Döneminde Okul İhtiyaçlarını Giderme Yolları

Kategori	**İhtiyaçları giderme yolları**	**f**
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanan ihtiyaçlar	8
Veliler	Öğrenci velilerinden gelen bağışlar.	5
Hayırsever kişi ve kuruluşlar	Okul personeli ve diğer paydaşları yoluyla okula maddi destek sağlayan kişi, kurum ve kuruluşlar.	5
Çevre okullar	Okul-aile birliğinin desteğini yeterli düzeyde alan okulların diğer okullara yaptığı katkılar.	3
Sosyal faaliyetler	Okulun içinde ve dışında yapılan ve okula gelir sağlayan eğitsel sosyal etkinlikler.	3
Okul içi ve yönetim	Kantin gelirleri, okul aile birliği faaliyetleri.	2

Tablo 3' te görüldüğü üzere Covid 19 pandemisi döneminde okulların ihtiyaçlarının çoğu MEB tarafından karşılanmıştır. Bunu veliler ve hayırsever kişi ve kuruluşlar takip etmiştir. Pandeminin gelir dağılımındaki adaletsizliği derinleştirdiği düşünülürse normal şartlarda bile okula yardım yapmakta zorlanan devlet okulu velilerinin pandemi döneminde daha çok okul aracılığıyla yardım aldığı söylenebilir. Bu durum ortaokullarında görev yapan müdürleri olanakları daha iyi durumda olan çevre okullarla yardımlaşmaya yöneltmiştir. Ortaokul müdürleri maddi kaynak sağlamak için sosyal etkinlikleri artırmış, bu yolla birtakım ihtiyaçlarını gidermiştir. Okul bütçesine en az katkı sağlayan kategori ise kantin gelirleri ve okul aile birliği faaliyetlerinden oluşan okul içi ve yönetim bölümü olmuştur.

Tablo 4.

Katılımcıların Covid 19 Pandemisi Döneminde Mali Kaynak Gerektiren İhtiyaçlarını Giderme Yollarına İlişkin Görüşleri

Katılımcı	**İhtiyaçları giderme yolları**
Müdür 1	Her ne kadar yeterli olmasa da Milli Eğitim Bakanlığı İş-kur üzerinden temizlik personellerini gönderdi. Maske ve dezenfektanların büyük bir kısmını karşıladı (Müdür 1)
Müdür 5	Biz daha çok velilere başvurarak, velilerin yardımlarıyla ve destekleriyle sıkıntılarımızı aşmış olduk. (Müdür 5)
Müdür 6	Pandeminin ikinci yarısında çocuklar sosyal etkinliğe açtı. Her ay bir etkinlik yaptık. Oradan giderlerden arda kalan parayı okula okul aile birliğine yatırdım. Pandemi döneminde ortaokullar daha dezavantajlı durum kaldı. (Müdür 6)
Müdür 7	İlkokulun velilerini sürekli okullarda bulabiliyorsunuz. Ama ortaokullar için bu böyle olmuyor. Toplantılara bile getirmek mesele. Ayrıca pandemi döneminde velilerin de ekonomik durumu iyi olmadığı için okula katkı sağlama konusunda çok zorlandık. (Müdür 7)
Müdür 9	Temiz okul projesi için istenenlerin büyük bir kısmını borçlanarak sağladım. Özellikle çevre ilkokullardan okulumun eksikliklerini giderme yoluna gittim. (Müdür 9)

Müdür 10	Hayırseverlere başvurduk. Gerek telefonda gerekse işyerlerine giderek, işyerlerinden yardım talep ettik. Kurumlara dilekçe verdik. Okulumun kütüphaneye ihtiyacı vardı. Kızılaya dilekçe verdim. Genç gönüllüler eliyle okuluma gelip kütüphane kurdular. Kömürlüğü yine bir şirkete başvurarak düzenledim. Kumaş için bir fabrikaya gittim. Dikim içinse ayrı yerle görüştüm. (Müdür 10)
Müdür 12	Okul idaresi ve öğretmenlerin yaptıkları gönüllü bağışlar oldu. Hatta öğretmenlerimiz öğrencilerimizin ihtiyaçları için hayırsever desteği buldu. (Müdür 12)

Tablo 4'te görüldüğü üzere Covid 19 pandemisi döneminde okulların ihtiyaçlarının çoğu MEB tarafından karşılanmıştır. Ancak bu dönemde ihtiyaçlar o kadar artmıştır ki bu destek okul için yeterli olmamıştır. Merkeziyetçi yönetim biçiminin de verdiği etkiyle MEB desteği çoğu zaman gecikmiştir. Bu nedenle ortaokul müdürleri en çok öğrenci velilerinden destek istemiştir. Ancak devlet okullarının birçoğunun veli profili sosyoekonomik bakımdan orta ve altı düzeyde yer almaktadır. Veli desteğinden sadece okulların bir kısmı yararlanabilmiştir. Öte yandan öğrencilerin uzaktan eğitim nedeniyle ortaya çıkan tablet ihtiyacı kısmen hayırseverler tarafından sağlanmaya çalışılmıştır. Elbette bu destek de fırsat eşitsizliğini yeterli oranda azaltamamıştır. Okulların hibrit eğitime geçmesiyle birlikte ortaokullarda sosyal faaliyetler başlamış, kermes, gezi ve bu tip etkinlikler yoluyla okulun mali ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır. Okul içi kantin gelirleriyse pandemi döneminde %50 azalmıştır. Öte yandan kantin koronavirüs pandemisinin bir kısmında hiç açılmamıştır. Dolayısıyla okulun kantin üzerinden karşıladığı ihtiyaçlar da karşılanamamıştır.

Ortaokul Müdürlerinin Covid 19 Pandemisi Döneminde Okula Mali Kaynak Sağlama Önerilerine Yönelik İfadeleri

Araştırmanın üçüncü alt probleminde ortaokul müdürlerinin, diğer okul müdürlerine okula mali kaynak sağlama konusunda önerilerinin neler olduğu sorgulanmıştır. Veri analizi sonucunda katılımcıların önerileri veliye yönelik, çevreye yönelik, okul içi ve kişisel biçiminde dört kategoride ortaya çıkmıştır.

Analiz sonucunda katılımcıların, koronavirüs pandemisi döneminde okula mali kaynak sağlama konusunda diğer okul müdürlerine önerileri dört başlık altında toplanmaktadır. Bu önerilerin Şekil 3'te ortaya çıkan kategorilere göre dağılımı Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5.

Ortaokul Müdürlerinin Covid 19 Pandemisi Döneminde Okul İhtiyaçlarını Gidermeye Yönelik Kaynak Bulmaya İlişkin Önerileri

Kategori	**Öneri**	**f**
Sosyal Etkinlik	Okul içi ve okul dışı kermes, gezi, yarışma vb. faaliyetler düzenleme.	9
Veli	Veliyle iletişim kanallarını güçlendirme	6
Okul içi	Okul Aile Birliği aracılığı ile yapılacak çalışmalar	5
Çevre	Çevre ve çevre işyerleri ile iyi ilişkiler kurma, belediyelerden yardım alma, muhtarlar aracılığı ile maddi kaynak bulma, kardeş okul bulma, sponsor firma bulma,	5
Kişisel	Liderlik özellikleri göstererek çevresini etkileme	3

Tablo 5'te görüldüğü gibi ortaokul müdürlerinin Covid 19 pandemisi döneminde okul ihtiyaçlarını gidermeye yönelik kaynak bulmaya ilişkin önerileri en fazla sosyal faaliyetler etrafında yoğunlaşmıştır. Okul müdürleri; öğretmen, veli, öğrenci işbirliği kapsamında okula mali kaynak sağlayacak olan sosyal faaliyetlerin aynı zamanda öğrencide de önemli beceriler geliştirdiği yönünde düşünmektedir. Bu etkinliklerde öğrenciler yeni deneyimler kazanmakta, yaşantı zenginliği sağlamakta, girişimcilik ve özgüven gibi önemli çıktılar elde etmektedir. Öte yandan okulun velilerle iyi iletişimde olması, okulun veliye güven vermesi ve aidiyet duygusu oluşturması da onların okula katkı sağlamasını destekleyen davranışlardır. Okul müdürünün okulun çevresel şartlarına göre bulabileceği kaynaklar da okulun mali yükünü hafifletebilir. Elbette bunların pek çoğu okul müdürünün liderlik özellikleri göstererek çevresini etkilemeyle ilişkilidir. Katılımcıların bu konudaki ifadelerinden bazıları Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6.

Ortaokul Müdürlerinin Covid 19 Pandemisi Döneminde Okul İhtiyaçlarını Gidermeye Yönelik Kaynak Bulmaya İlişkin Önerilerine İlişkin Görüşleri

Katılımcı	Görüşmelerden alınan ifadeler
Müdür 2	Pandemi döneminde tüm velilerin ve komşu okulların davet edildiği kermes etkinlikleri yapılabilir.
Müdür 4	Pandemi döneminde okul-aile işbirliğini ön planda tutmaları ve velilerden gerek nakdi gerekse ihtiyaç duyulan malzemelerde ayni yardım talebine bulunmaları isabetli olacaktır.
Müdür 7	Çevre okul müdürleri ile iletişimde olunarak diğer okullarda ihtiyaç fazlası ürünlere ulaşmak.
Müdür 11	Özellikler okul aile birliği çalışmalarının daha etkin hale getirmek ve veli okul bağını daha güçlü hale getirmek için gerekli adımlar atmak, diğer kurumlarla iletişim halinde olmak ,diğer kurumların çalışmalarını yakından takip etmek, o kurumların sorunları nasıl giderdiği ile ilgili çalışmalar yapmak.
Müdür 15	Okulun bulunduğu bölge özelinde sanayi kuruluşları mevcut ise bunlarla irtibata geçilmeli ve destek talebinde bulunulmalıdır

Tablo 6 incelendiğinde okul müdürlerinden gelen önerilerin tümü işbirliğini, koordinasyonu ve kolektif çalışmayı işaret etmektedir. Okulların tüm paydaşlarıyla birlikte bir bütün olarak hareket etmesi okulun çevresine sağladığı iyi iletişim hem okula kazanç sağlar, hem de çevrenin okuldan daha fazla faydalanmasına olanak tanır. Pandemi dönemi kişilerin oldukça bireyselleştiği ama aynı zamanda bireyselleşmeden uzaklaşmaya ihtiyaç duyduğu bir kriz durumu ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle okulun öğrencileri, öğretmenleri ve velileri de bu işbirliğine psikososyal olarak ihtiyaç duymuştur.

Bu öneriler farklı bir açıdan değerlendirildiğinde; 1980'lerden beri Türkiye' de artan neo-liberal politikaların etkisinin okul müdürlerine yansımalarını göstermektedir. Covid 19 pandemisi dönemi bu durumu oldukça belirginleştirmiştir. Ne yazık ki bu dönemde ortaokul müdürlerinin çoğunun en büyük sorunu, öğrencileri en iyi şekilde üst öğrenime yetiştirmekten ziyade okulun giderlerini karşılayarak okulu ayakta tutmak olmuştur. Okul müdürleri öğretim liderliğine ayırmaları gereken enerji ve zamanın çoğunu okulun mali kaynak arayışında çözüm getirecek proje ve etkinliklerin hayata geçirilmesine harcamıştır.

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma Covid 19 pandemisi döneminde ortaokulların mali kaynak gerektiren ihtiyaçları, okul müdürlerinin bu ihtiyaçları giderme yolları ve bu ihtiyaçların karşılanması için çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu amaca yönelik okul müdürlerinin görüşleri alınmış ve analiz edilmiştir. Çalışmanın ilk alt probleminde ortaokullarda mali yük gerektiren ihtiyaçların Covid 19 pandemisi döneminde; temizlik ve hijyen ihtiyaçları, donatım, bakım ve onarım gibi fiziksel ihtiyaçlar, yardımcı personel ihtiyacı, kırtasiye ihtiyacı, bilişim ve donanım ihtiyaçları olmak üzere beş kategoride belirlenmiştir. Benzer bir araştırmada Gökçe (2018) ilkokullarda okul müdürlerinin mali kaynak gerektiren ihtiyaçlarını kırtasiye, bilişim ve donanım, temizlik, fiziksel ve yardımcı personel ihtiyacı olmak üzere yine beş tema altında sınıflandırmıştır. Pandemi döneminden önce de okul müdürlerinin mali kaynak gerektiren ihtiyaçları benzerlik göstermiştir. Ancak Covid 19 pandemisinin bu ihtiyaçları daha da derinleştirmiştir (Kurban, 2021: 584). Çünkü bu dönemde daima gereksinim duyulan temizlik ve hijyen malzemelerine dezenfektan ve dezenfektan makinaları, maske ve maske kutuları, hijyen şartlarının optimal düzeyde sağlanmasına yönelik fazladan personel ihtiyacı, pandemiye özgü afiş, levha ve evraklar için kullanılan kırtasiye malzemeleri, uzaktan eğitimin bir sonucu olarak bilişim ve donanım giderleri oldukça artmıştır. Uzaktan eğitimin gerektirdiği teknolojik olanaklara sahip olmayan gelir düzeyindeki öğrencilerin eğitim hakkının ve fırsat eşitliğinin sağlanması amacıyla EBA destek noktaları kurulmuştur. Bu merkezler özellikle düşük gelir grubunda yer alan öğrenci velilerinin olduğu eğitim bölgelerinde yer almıştır (Bakırcı, Özcan & Kara, 2021: 166). Okul yöneticileri, uzaktan eğitim sürecinde alt yapı yetersizliğinin olduğunu ve teknolojik araç gereçlerin sınırlı olduğunu dile getirmişlerdir. Dolayısıyla bu bölgelerde yer alan okulların okul-aile birliği mali kaynak sağlamak konusunda yetersizdir. Ayrıca pek çok okulun EBA destek noktasına MEB tarafından kırtasiye, bilişim ve donanım malzemeleri gönderilmemiştir. Külekçi Akyavuz ve Çakın (2020)'ın yapmış oldukları çalışmada okul müdürleri benzer sorunları ifade etmiştir. Bu okullarda görev yapan okul müdürleri bu ihtiyaçların karşılanmasında çevre okullardan kullanılmayan, eski bilgisayarları toplamış, sanayii ve ticaret kurumlarından mali destek isteyerek çözüm üretmiştir.

Araştırmanın ikinci alt problemindeki bulgulara göre ortaokul müdürlerinin Covid 19 pandemisi döneminde okul ihtiyaçlarını giderme yolları MEB, veli, çevre okullar, yardım kuruluşları, sosyal faaliyetler, okul içi ve yönetim şeklinde altı tema altında ortaya koyulmuştur. Covid 19 pandemisi döneminde okul müdürlerinin mali kaynak gerektiren ihtiyaçlarının en çok MEB tarafından karşılandığı belirlenmiştir. Bu durum araştırmanın Covid 19 pandemisi gibi bir kriz durumunda devlet okullarında yapılmış olmasına ve eğitim sisteminin merkeziyetçi yönetsel yapısına bağlanabilir. Ancak genel olarak tüm eğitim kademelerinde, özel olarak ortaokullarda sayı ve nitelik açısından ulaşılan durum ile uluslararası göstergeler dikkate alındığında, devlet bütçesinden eğitime ayrılan kaynaklar yetersizdir (Kavak, Ekinci ve Gökçe, 1997: 10). Öte yandan okul-aile birliği yönetmeliğinde belirtilen esaslar doğrultusunda okulların kendi gelir kaynaklarını oluşturmaları beklenmektedir (MEB, 2012). Neo-liberal politikalar kapsamında gelir dağılımındaki adaletsizliğin günden güne arttığı (Erkul ve Demir-Erkul, 2018: 15), özel okul sayısının yıldan yıla yükseldiği (Aslan, 2019: 270), özel okula çocuğunu gönderen velilerin sosyo-ekonomik düzeyiyle devlet okullarında çocuğu öğrenim gören velilerin sosyo-ekonomik düzeyi arasındaki uçurumun açıldığı bilinmektedir (Gürler, 2020: 3). Bu nedenle araştırmada yer alan devlet okullarında görev yapmakta olan orta okul müdürleri geçimini sağlamakta zorlanan öğrenci velilerinden mali destek sağlayamamıştır. Özdemir (2011) tarafından ortaya koyulan benzer bir araştırmada, sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe okulların mali ihtiyaçlarının karşılanma durumunun yükseldiği bulgusuna ulaşmıştır. Neoliberal politikaların etkisi nedeniyle bu okullarda ekonomik boyutta daha kısıtlı şartlarda öğrenim gören öğrenciler ekonomik olarak üstünlüğe sahip diğer öğrencilere göre dezavantajlı durumdadır. Başka bir deyişle neoliberal politikaların etkisi olarak okulların sınıfsallaştırılması (İnal, 2006: 267), gelir düzeylerinin heterojenleşmesi ve fırsat eşitsizliğinin yeniden üretimi devam etmektedir. Yıldız (2008: 22) neoliberal küreselleşme ve eğitim üzerine yapmış olduğu çalışmada benzer bulguyu ortaya koymuştur.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde ortaya koyulan bulgulara göre ortaokul müdürleri, diğer okul müdürlerine okula mali kaynak sağlama konusunda veliye yönelik, çevreye yönelik, okul içi ve kişisel biçiminde dört kategoride öneride bulunmuştur. Gökçe (2018) çalışmasında bu durumla aynı eksende bulgulara ulaşmıştır. Covid 19 pandemisi döneminde okul ihtiyaçlarını gidermek için kaynak bulmaya ilişkin öneriler en fazla sosyal faaliyetler yönünde ifade edilmiştir. Hoşgörür ve Arslan (2014) tarafından yapılan benzer bir çalışmada benzer bulgular elde edilmiştir.

Devlet okulları yer aldığı sosyal çevrenin de etkisiyle neoliberal politikaların olumsuz sonuçlarını yoğun olarak gösterdiği söylenebilir (Yıldız, 2008: 18-20). Çünkü devlet okullarında öğrenim gören öğrenciler okul dışındaki hayatlarında kısıtlı ekonomik imkanlar nedeniyle kendilerine yaşam zenginliği sunacak kültürel ve sosyal faaliyetlere katılamamaktadır. Onları toplumun entelektüel bir yurttaşı yapmak için tiyatro, sinema, sergi, gezi gibi sanat ve spor dallarında sosyo-kültürel faaliyetlere katılmaları önem taşımaktadır (Sarı, 2011: 74). Bu durum ortaokul müdürlerini öğrencilerin bu gereksinimlerini mali kaynak sağlamak için kullanmaya itmiştir. Öğrencilerle yapılan sosyal ve kültürel faaliyetler onların gelişimine katkı sağlamanın yanı sıra okula da destek sağlamıştır. Ayrıca bu faaliyetler niteliklerine göre veliyi de okul sisteminin içine çekmekte, velinin okula olan ilgisini artırmaktadır. Böylelikle velinin eğitime ve okula güveni sağlanmakta, aidiyet oluşmakta, toplumsal ve bireysel bakımdan olumlu çıktılar elde edilmektedir (Açıkel ve Yıldız, 2013: 6).

Okul müdürlerinin mali kaynak sağlama konusundaki önerilerinden biri de işyerleriyle iyi ilişkiler geliştirip sanayii ve ticaret kuruluşlarından okula destek sağlamaktır. Benzer şekilde Sürücü (2011) tarafından ortaya koyulmuş bir çalışmada ilk ve ortaokullarda okulun mali ihtiyaçlarının karşılanmasında ticari kuruluşlar ağırlıklı olarak yer almaktadır. Ancak okul müdürleri ilçe, il ve bakanlıkla yer alan üst amirlerinin bu konuda iznine ihtiyaç duymaktadır. Çünkü devlet okullarının özel ticari kurumlardan mali kaynak istemesinin egemen siyasal yönetimi zayıf ve etkisiz gösterebileceği gibi totaliter bir tutum sürmektedir. Politika yapıcılar tarafından sınıfta sürdürülmesi istenen öğrenci merkezli eğitim makro düzeyde çıkar guruplarının kazançlarıyla çatışmaktadır. Tüm bu engelleri aşmak ise okul müdürlerinin etkili liderlik rol ve becerilerini iyi göstermesine kalmaktadır.

Ortaokullara 2022 itibariyle MEB tarafından doğrudan ödenek gelmektedir. Ayrıca pandemi döneminde ortaya çıkan ihtiyaç kalemlerini oluşturan hizmetler hijyen ve kalite kapsamında okullarda bir alışkanlık haline gelmiştir. Bu nedenle araştırma bu yeni gelişmelere dayalı olarak yeniden yürütülebilir.

Kaynakça

Açıkel, A., & Yıldız, D. (2021). *Bartın Üniversitesi Ulus Meslek Yüksekokulu*

Öğrencilerinin Okula Aidiyet Duygularında Ders Dışı Etkinliklerin Yeri ve Önemi1. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 13*(1), 1-33.

Afacan, E. Ç., & Avcı, N. (2020). Koronavirüs (Covid-19) örneği üzerinden salgın hastalıklara sosyolojik bir bakış. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD, 7*(5), 1-14.

Aslan, E. A. (2019). Türkiye'de özel okullaşma. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8*(1), 263-276.

Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve Covid-19. *Ayrıntı Dergisi, 8*(65): 35-41.

Baker, C., Wuest, J. & Stern, P.N. (1992). Method slurring: the grounded theory/ phenomenology example. *Journal of Advanced Nursing,* 17, 1355-1360.

Bakırcı, H., Özcan, Ö., & Yilmaz, K. (2021). Salgın döneminde ortaokul öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Fen Matematik Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, *4*(3), 155-170.

Best, J. W., & Kahn, J. V. (2017). *Eğitimde araştırma yöntemleri.* (M. Durmuşçelebi, Çev.), (O. Köksal, Ed.). Konya: Dizgi Ofset.

Binbaşıoğlu, C. (1988). *Eğitim yöneticiliği*. Ankara: Binbaşıoğlu Yayınevi.

Bozkurt, A. (2020). Educational technology research patterns in the realm of the digital knowledge age. *Journal of Interactive Media in Education,* (In Press). https://doi.org/10.5334/jime.570

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, S., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Creswell, J. W. (2012). *Educational research.* Pearson

Erkul, E. & Demir-Erkul, F. (2019). Neoliberal politika çerçevesinde Türkiye ve Şili'ye ilişkin gelir dağılımı ve yoksulluk istatistiklerinin incelenmesi. *Sosyoekonomi, 27*(39), 11-38.

Gökçe, A., Uslu, Ö. F. (2018). The ways school principals meet the needs that require financial resources in primary schools, *Inonu University Journal of the Faculty of Education, 19*(1), 315-334. DOI: 10.17679/inuefd.311995

Gürler, M. (2020). Devlet okuluyla özel okul arasındaki farklar. *Kapadokya Eğitim Dergisi, 1*(1), 1-6

Harris, A. (2020). COVID-19-school leadership in crisis? *Journal of Professional Capital and Community*, *5*(3), 321-326. doi: 10.1108/JPCC-06-2020-0045

Hoşgörür, V., Arslan İ. (2014) Okul örgütünün finansal kaynaklarının yönetimi sorunu. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4*(1). 91-102.

İnal, K. (2006). Neoliberal eğitim ve yeni ilköğretim müfredatının eleştirisi. *Praksis, 14*, 265-287.

Jasper, M. A. (1994). Issues in phenomenology for researchers of nursing. *Journal of Advanced Nursing,* 19, 309- 314.

Karakütük, K., Özbal, E. Ö., & Ulutaş, P. (2019). Okul temelli (Bazlı) bütçenin hazırlanmasına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi, 48*(1), 455-481.

Kavak, Y. Ekinci, E. & Gökçe, F. (1997). İlköğretimde kaynak arayışları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 11* (11), 309-320. Retrieved from https://dergipark.org.tr/tr/pub/kuey/issue/10384/127055

Kavrayıcı, C. & Kesim, E. (2021). School management during the Covid-19 pandemic: A qualitative study. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 27*(1), 1005-1060.

Kayıkçı, G,.& Akan, D. (2014). İlköğretim kurumlarının mali kaynak sorunları ve okul müdürlerinin çözüm uygulamaları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2*(1), s. 237-255

Kayıkçı, G. (2014). *İlköğretim kurumlarının mali kaynak sorunları ve okul müdürlerinin çözüm uygulamaları (Bingöl ili örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

Kurban, S. (2021). Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) Sürecinde Mesleki Eğitim: Eğitime Yatırımda Mevcut Politikalar ve Finansman. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, *1*(23), 570-587.

Külekçi-Akyavuz, E. ve Çakın, M. (2020). Covid-19 salgınının eğitime etkisi konusunda okul yöneticilerinin görüşleri. *Turkish Studies,15*(4), 723-737.

MEB. (2012), Millî Eğitim Bakanlığı okul aile birliği yönetmeliği. Resmi Gazete, Sayı: 28199. Erişim: http://mevzuat.meb.gov.tr/html/okulailebirligi/okulaile.html

MEB. (2021a). *Öğrencilere dağıtılan tablet sayısı.* https://www.meb.gov.tr/tablet-bilgisayar-desteginin-12-fazinda-42-bin-873-tablet-daha-62-ildeki-ogrencilerimize-ulasiyor/haber/23030/tr#:~:text=Salg%C4%B1nla%20birlikte%20uzaktan%20e%C4%9Fitime%20ge%C3%A7ildikten,canl%C4%B1%20dersler%20ve%20EBA%20platformundan

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (2014). Resmi Gazete, 29072, 26 Temmuz 2014.

Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından 43942091-165.01-E.15021892 sayılı 18 Ekim 2020 tarihli Okul Kantinleri konulu resmi yazısı

Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim (2021). https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=424

Netolicky, D. M. (2020). School leadership during a pandemic: navigating tensions. *Journal of Professional Capital and Community*.

OECD. (2020). Education disrupted – education rebuilt: Some insights from PISA on the availability and use of digital tools for learning- OECD Education and Skills Today. https://oecdedutoday.com/coronavirus-education-digital-tools-for-learning/

Özdemir, N. (2011). *İlköğretimin finansmanında bir araç: Okul aile bütçe analizi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özer, N., Demirtaş, H., & Ateş, Ö. F. (2015). Okulların mali durumlarına ve bütçe yönetiminde yaşanan sorunlara ilişkin müdür görüşleri. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, *6*(1), 17-39.

Rose, P., Beeby, J. & Parker, D. (1995). Academic rigour in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 21, 1123-1129.

Saran, S. (2020). Technology: Digital epiphany? COVID-19 and our tech futures. *In Insight Report Challenges and Opportunities in the Post-COVID-19 World*, 24–27. Geneva: World Economic Forum. www.weforum.org

Sarı, M. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılımının incelenmesi. *Journal of Theoretical Educational Science/Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, *5*(1).

SGM. (2020). Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_09/04144812_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2019_2020.pdf

Sürücü, G. (2011). *Okul-Çevre ilişkilerinin okul yönetimine etkileri*. (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Van Lancker, W., & Parolin, Z. (2020). COVID-19, school closures, and child poverty: a social crisis in the making. *The Lancet Public Health, 5*(5), e243-e244. https://doi.org/10.1016/S2468-2667(20)30084-0

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.

Yıldız, N. (2008). Neoliberal küreselleşme ve eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 13-32.

Yılmaz, E., Mutlu, H., Güner, B., Doğanay, G. & Yılmaz, D. (2020). *Veli algısına göre pandemi dönemi uzaktan eğitim sürecinin niteliği.* Konya: Palet Yayıncılık

Yiğit, İ., & Gümüşçü, O. (2016). Manisa ve çevresinde salgın hastalıkların iskâna etkisi (XVIXX. yy.). *TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu*, 13-14.

Zoraloğlu Y. R., Şahin İ., Fırat N. Ş. (2004). İlköğretim okullarının finansal kaynak bulmada karşılaştıkları güçlükler ve okula etkileri. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi, 2*(8). 4-17.